

по вищій лактації – $4,22 \pm 0,03\%$, а за виходом молочного жиру – відповідно $224,0 \pm 3,34$ кг, $254,0 \pm 5,24$, $282,0 \pm 5,72$ і $293,3 \pm 5,27$ кг. Повновікові корови в середньому за лактацію мали в молоці $12,69 \pm 0,04\%$ сухих речовин, $8,56 \pm 0,02$ сухого знежиреного молочного залишку, $3,45 \pm 0,01\%$ білка, в тому числі $2,79 \pm 0,04$ казеїна і $0,66 \pm 0,04\%$ білків сироватки.

Поряд з високою племінною цінністю за молочною продуктивністю високопродуктивні корови чорно-рябої худоби західного регіону України були великого розміру. Висота в холці становила $133,96$ см, в спині – $133,21$, попереку – $135,14$, в крижах – $136,13$ і кульшах – $134,14$ см. Висотні проміри та індекси перерослості, провислості говорять про те, що корови мали рівну спину, добре розвинену грудну клітину. Глибина грудей склала $75,39$ см і ширина грудей $47,71$ см, грудний і тазогрудний індекси були відповідно $63,28$ і $90,70\%$.

Важливим аспектом у селекційній роботі є лінійна оцінка молочної залози. Корови мали добре розвинуте вим'я: обхват вим'я складав $121,9$ см, довжина – $38,10$ і ширина – $28,9$ см. У високопродуктивних корів ванноподібна форма молочної залози становила $28,4\%$ і чашеподібної – $68,4\%$.

Таким чином, високопродуктивні корови чорно-рябої худоби західного регіону України об'ємні, крупні, мають розтягнутий пропорційно розвинутий тулуб, з глибокими середньої ширини грудьми, широким попереком, спиною та крижами, мають добре виражений тип, об'ємну, добре розвинену молочну залозу.

В сироватці крові високопродуктивних тварин на другому-третьому місяці лактації було загального білка $83,12 \pm 0,99$ г/л, активність аланін-амінатрансферази $44,59 \pm 0,90$ од/мл, аспартат-амінотрансферази $46,99 \pm 1,70$, вміст загальних сульфгідрильних груп $77,95 \pm 4,3$ мг/л, залишкових – $15,78 \pm 0,66$ мг/л і білкових – $7,50 \pm 0,51$ мг/л, на 5-6 місяці – відповідно $86,73 \pm 0,82$, $43,79 \pm 0,52$, $54,62 \pm 0,27$, $61,88 \pm 1,08$, $18,63 \pm 0,30$ і $5,00 \pm 0,09$, на 8-9 місяці лактації відповідно $85,07 \pm 1,09$; $42,37 \pm 1,05$; $47,64 \pm 0,83$; $54,47 \pm 0,73$; $14,54 \pm 0,29$ і $4,71 \pm 0,10$ і в середньому за лактацію – відповідно $84,99 \pm 0,57$ г/л, $43,58 \pm 0,50$ од/мл, $49,72 \pm 0,72$ од/мл, $64,77 \pm 1,78$ мг/л, $16,32 \pm 0,31$ мг/л і $5,74 \pm 0,21$ мг/л.

Результатами досліджень встановлено, що між надосом молока та вмістом загального білка, активністю АСТ і АЛТ, вмістом сульфгідрильних груп крові існує висока позитивна кореляція.

УДК 636.12.088.31

О.Г.ФУРМАНЮК, Й.З.СІРАЦЬКИЙ, В.В.МЕРКУШИН

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ М'ЯСНОЇ ПРОДУКТИВНОСТІ У ХУДОБИ ЧОРНО-РЯБОЇ ПОРОДИ РІЗНОЇ СЕЛЕКЦІЇ

Інститут розведення і генетики тварин УААН

Програма якісного перетворення чорно-рябої породи передбачає широке використання у селекційній роботі світового генофонду чорно-рябої худоби, а так як виробництво яловичини за рахунок забою тварин молочного та

молочно-м'ясного напрямків продуктивності є актуальним і сьогодні, постало питання вивчення відгодівельних та м'ясних якостей чорно-рябої худоби зарубіжної селекції порівняно з українською чорно-рябою худобою.

Досліди проводи в КСП ім. Г.Г.Ткачука Городоцького району Хмельницької області, де в місячному віці було сформовано чотири групи бичків чорно-рябої худоби по 15 голів в кожній групі: I – естонської селекції, II – польської селекції, III – німецької селекції і IV – української чорно-рябої молочної породи аналогічних генотипів за принципом пар-аналогів. Умови годівлі, догляду, та утримання тварин були однаковими. У 20-місячному віці на АТ "Хмельницькм'ясо" провели контрольний забій бичків по три голови з кожної групи за методикою колишнього ВІТа (1968).

Аналіз результатів контрольного забою показав, що за ступенем розвитку м'язів та розподілом жиру відповідно до вимог стандарту, усі туші забитих бугайців, незалежно від походження, були віднесені до першої категорії.

Найвища передзабійна маса була у бичків німецької чорно-рябої породи 524,3 кг, що на 29,6 кг (5,6%), 19,3 кг (3,7%) і 14,3 кг (2,7%) відповідно, більше, ніж у тварин I, II та IV груп.

Результати забою піддослідних бугайців свідчать, що найбільш важкі туші були у тварин III групи – 294,7 кг, що на 20,4 кг більше ніж у тварин I групи, які мають найнижчу масу туш – 274,3 кг. У бугайців польської чорно-рябої породи відмічена найменша маса внутрішнього жиру (14,6 кг), що свідчить про їх пізнестиглість. Тварини німецької чорно-рябої породи переважали їх за масою внутрішнього жиру на 3,8 кг (2,6%).

Високий вихід туші отриманий у тварин III та IV груп 56,2% та 56,0% відповідно. Тварини I та II групи дещо їм поступалися (55,4% та 55,2%). Забійний вихід також найвищий був у бугайців німецької селекції – 59,7%, трохи поступаються їм тварини української чорно-рябої молочної породи на 03%, а бички I та II груп на 0,8 % та 1,6 % відповідно.

М'ясна продуктивність характеризується крім кількісних і якісними показниками. У наших дослідженнях виявлено, що м'язи становлять в середньому 76,5–79,0% загальної маси туші, що характеризує їх як високоякісні. Найвищий вміст м'якоті в туші відмічено у тварин III групи – 79%, у них же відповідно і найменший вміст кісток – 17,1%, що на 2,2% нижче, ніж у тварин I групи.

Однаково високий коефіцієнт м'ясності отриманий у бичків польської та німецької чорно-рябої порід, – 4,6, що на 15,0% більше ніж у тварин естонської селекції і на 6,9% – у тварин української чорно-рябої молочної породи. Від тварин німецької селекції одержано більше м'яса вищих сортів порівняно з іншими групами. Так, за виходом м'яса вищого сорту вони переважають тварин естонської селекції на 13,0%. Існуюча різниця є вірогідна ($P > 0,99$).

Проведений хімічний аналіз показує, що у м'ясі бугайців всіх груп дуже низький вміст жиру. В тварин німецької чорно-рябої породи відмічено найменший вміст жиру – 4,12% і тільки завдяки високій масі туші у них найбільша кількість протеїну 44,1 кг, що на 4,9 кг (13 %) більше, ніж у тварин естонської селекції ($P > 0,95$).

У тварин III групи відношення протеїну до жиру найменше. Такий хімі-

чний склад м'яса відобразився на енергетичній цінності м'яса підслідних тварин. Найменша енергетична цінність м'яса була в бичків німецької селекції і становила вона 4,93 МДж, а у бичків естонської та польської селекції вона була найвища 5,16-5,21 МДж. Різниця між цими групами склала 0,23-0,28 МДж або на 5-6 % була більшою.

Найбільшу площу і масу мала шкіра тварин німецької чорно-рябої породи. Різниця по масі шкіри складає 8,9%; 5,4%; 1,9% відповідно до маси шкіри тварин I, II та IV груп.

Таким чином, при вивченні м'ясних якостей бичків чорно-рябої худоби різної селекції виявлено, що бички німецької селекції мали вищу масу, істотно перевищували аналогів за забійними показниками, розвитком м'язової тканини і тому можуть використовуватися як при чистопородному розведенні для збільшення виробництва яловичини, так і для виведення нових типів чорно-рябої породи з покращеними м'ясними якостями.

УДК 636.03

Л.К.ХЕРСОНЕЦЬ

ДО ПИТАННЯ ОЦІНКИ БУГАЇВ ПРИ МІЖПОРІДНОМУ СХРЕЩУВАННІ

Уманський агротехнічний коледж

В умовах міжпорідного схрещування створення нових і генетичне покращання наявних порід на 90-95% відбувається за рахунок інтенсивного використання бугаїв-лідерів. До лідерів ми відносимо плідників, які характеризуються не лише високими показниками племінної цінності за молочною продуктивністю дочок, але й за типом будови тіла.

За рахунок рекомбінаційної мінливості при схрещуванні та неоднакової реакції різних генотипів на умови середовища в популяції спостерігається велика різноманітність фенотипів як за молочною продуктивністю, так і за типом. Тому для формування бажаного типу необхідні об'єктивні критерії, за допомогою яких можливий добір тварин із високим рівнем молочної продуктивності, міцним здоров'ям, задовільними відтворювальними якостями, придатних до використання при застосуванні прогресивних технологій та місцевих умовах середовища. Це вимагає розробки і удосконалення достовірних методів оцінки бугаїв-плідників за комплексом ознак. Для цього необхідно створити централізовану єдину в країні систему оцінки бугаїв, яка б враховувала генотип дочок і ровесниць, спадковість з боку матері та батька і умови середовища. Оцінка плідників повинна проводитися за допомогою ПЕОМ, із врахуванням продуктивності всіх дочок. Крім цього, необхідно використовувати для оцінки якомога більше джерел інформації. Досвід селекціонерів Північної Америки (Канада, США) показує, що переоцінка бугаїв за молочною продуктивністю другої і третьої лактації значно підвищує ефективність селекції. Так, за останні 10 років ефект добору плідників за результатами оцінки збільшився від співвідношення 20:1 до 30:1.